

7.11.2017

Aihe: Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta tiistai 07.11.2017 klo 10:00 / HE 100/2017 vp / Asiantuntijapyyntö

Lausunto esityksestä alkoholilainsäädännön ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Suomen Yrittäjien (SY) lausunto:

Yleistä

Alkoholilain kokonaisuudistus on myönteinen ja sääntelyä järkeistävä. Eri-tyisen kannatettava on pienpanimoiden ja ravintoloiden uudet suora- ja vähittäismyyntioikeudet, sekä anniskelulupajärjestelmän yksinkertaistaminen. Nämä ovat matkailun ja markkinoiden toimivuuden kannalta tärkeitä muutoksia. Siirtyminen luvista kohti ilmoituksia ja omavalvontaa ovat oikeita askeleita.

Suomen Yrittäjät arvioi esitystä elinkeino- ja kilpailupolitiikan näkökulmasta. Elinkeinoelämän järjestönä SY ei ota kantaa uudistuksen terveys- tai sosiaalipoliittisiin näkökohtiin. Tunnistamme alkoholihaittojen vaikutukset tuottavuuteen, mutta niitä ei tule hoitaa saatavuuden rajoittamisella vain Alkoon.

Suomen Yrittäjien kilpailupoliittiset esitykset alkoholipolitiikan suunnaksi:

- Käsityöläisöluiden suoramyynnistä tulee poistaa lisenssivalmistuskielto,
- Etämyynti on nimenomaisesti sallittava, ja mahdolliset veronmenetysongelmat hoidettava kuntoon,
- Ravintoloiden asemaa tulee helpottaa sallimalla myös viinin vähittäismyynti asiakkaan mukaan,
- Alkon monopoli tulee asteittain purkaa. Valtion tulee asteittain irtautua myös Altia Oyj:n omistuksesta

Ravintoloiden kilpailuetu kauppaan ja Alkoon nähden hupenee - vaikuttaa heikentävästi työllisyyteen

Vaikka ravintoloita koskevat muutokset ovat sinänsä myönteisiä, alkoholilakikokonaisuuden yhteisvaikutuksena kaupan ja Alkon asema parantuu enemmän suhteessa anniskeluravintoloihin. Uhkana on, että alkoholin ku-

lutus tämän seurauksena siirtyy valvottujen ravintolaolosuhteiden ulkopuolelle. Näin on lakiesityksen perustelujen mukaan jo käynyt kauppojen aukioloaikojen pidennyttä.

Suomen Yrittäjien mielestä olisi mielekästä jättää lainsäädäntöön kannustimia alkoholin nauttimiseen mieluiten ravintoloissa. Kulutuksen ohjaaminen valvottuihin olosuhteisiin olisi perusteltua paitsi matkailu- ja ravitsemiselinkeinon tukemiseksi, myös työllisyyden ja järjestyksenpidon näkökulmasta. Anniskeluun liittyvissä työpaikoissa työskentelee erityisesti nuoria.

Kilpailuetua ravintoloille suhteessa kauppaan ja Alkoon antaisi esimerkiksi vähittäismyynnin päättymiskellonajan aikaistaminen nyt esitetystä klo 21:stä. Jos jatkossa kaupat voivat tarjota entistä laajempaa alkoholivalikoimaa klo 21 asti, on oletettavaa, että valvotuissa anniskelupaikoissa vieteään entistä vähemmän aikaa. Lisäksi ravintola-asiointi siirtyy entistä myöhäisempään kellonaikaan. Myöhäisten vuorokaudenaikojen kalliimmat työvoimakustannukset ja järjestyksenvalvontavelvoite heikentävät ravintoloiden kannattavuutta. On myönteistä, että Alkon aukioloaikaa lauantaisin aikaistettiin klo 18, eikä luonnosvaiheen klo 21 jäänyt esitykseen.

Käsityöläisöluiden vähittäismyyntijärjestelmä hyvä - korjattavaa vain lisenssivalmistuskiellossa ja enimmäisvahvuusvaatimuksessa

Esitettävä käsityöläisöluiden vähittäismyyntioikeus suoraan valmistuspaikalta on erittäin myönteinen uudistus. Muutos koskisi Suomen n. 70 panimosta jopa noin 60, jotka eivät ole mukana kauppojen jakeluissa, vaan myyvät tällä hetkellä yksinomaan ravintoloihin. Nykyisin pienpanimot saavat myydä alle 4,7-prosenttisia oluita vain, jos ovat perustaneet panimon yhteyteen elintarvikekioskin, mikä on keinotekoisia ja byrokraattista. Vapautus kannustaa pienpanimotoimialaa investoimaan esimerkiksi pullo tuotteisiin.

Erityisesti syrjäseuduilla sijaitsevien pienpanimoiden ympärille on uudistuksen myötä hyvät edellytykset kehittyä monimuotoista matkailutoimintaa. Näin on tapahtunut jo viinitilojen ympärillä, kun tilaviineille sallittiin suoramyyntioikeus.

Suoramyyntioikeuden estäisi se, että pienpanimo (tuotanto enintään 500 000 l/vuosi) harjoittaa lisenssivalmistusta. Suomen Yrittäjien mielestä lisenssivalmistuskiellolle ei ole perusteita. Tuotantomäärään perustuva rajoitus riittää yksin varmistamaan, että uusi vähittäismyyntioikeus kohdentuu vain pienille panimoille.

Panimotoiminnassa on tuotantoprosessin näkökulmasta järkevää pyrkiä

mahdollisimman tehokkaaseen kapasiteetin käyttöön. Oluen valmistus on volyymituotantoa, ja prosessin kannalta on ihanteellista, jos tyhjäkäyntiä ei tule. Toimialalla on tavallista, että kapasiteettia vuokrataan toimijoiden kesken kysyntävaihteluiden tasaamiseksi.

Esitämme, että lisenssivalmistuskielto poistetaan. Tiedossamme ei ole pienpanimoita, jotka harjoittaisivat tällä hetkellä lisenssivalmistusta, mutta on tarpeetonta luoda tältä osin lisäsääntelyä ja kasvun esteitä. Huomautamme myös, ettei lisenssimyyntikielto vaikuttaisi esitysluonnoksenkaan mukaan korjaavan mitään yksilöityä ongelmaa.

Ravintoloille tulee sallia esitettyä vahvempien (enintään 5,5 % tilavuusprosenttia) juomien myynti asiakkaan mukaan

On kilpailun kannalta myönteistä, että anniskeluliikkeille esitetään sallittavan enintään 5,5 %-vahvuisten alkoholituotteiden myynti asiakkaan mukaan. SY kannattaa kuitenkin rohkeampaa Alkon monopolin purkua ja vähittäismyyntioikeuden avaamista ravintoloille.

Ravintoloille sallittaisiin esitysluonnoksen mukaan samankaltainen vähittäismyynti kuin kaupoille. Kustannusrakenne ja siten hintataso on kuitenkin aivan erilainen ravintolan ja kaupan välillä. Kokonaisuudistuksen yhteisvaikutuksena ravintoloiden elintila alkoholimyynnissä jäisi kuitenkin oiseen aikaan. Tämä ohjaa alkoholikulutusta tapahtuvaksi yksityisasunnoissa.

Jotta ravintoloiden työpaikkoja ei menetetä, ja uusien, usein käytännössä kotimaisten tuotteiden markkinoille pääsyä helpotettaisiin, tarvitaan ravintoloille oikeutta myydä mukaan myös vahvempia juomia. Alkon monopolia tulee asteittain purkaa, ja anniskeluravintolat ovat valvontakulttuurinsa vuoksi hyvä paikka aloittaa avaaminen.

Mikäli vahvuusraja nähdään ensi vaiheessa tarpeelliseksi, se voisi olla sama 13 tilavuusprosenttia kuin tilaviinien vähittäismyynnissä suoraan valmistuspaikalta.

Ravintoloissa tapahtuva vähittäismyynti avaisi matalalla kynnyksellä markkinoita uusille tuotteille. Muut myyntiväylät kauppa ja Alko ovat hyvin keskittyneitä. Jos päivittäistavarakaupan hyllyillä olevien juomien vahvuus kasvaa, todennäköisesti isot ja kansainväliset tuotteet valtaavat hyllytilaa. Kotimaiselle alkoholivalmistajalle mahdollisuus saada tuote myyntiin ravintoloihin olisi myönteinen, sillä myyntiin toimitettava määrä voisi olla pienikin. Nykyisin syy siihen, ettei usean panimon tuotteita ole kaupoissa liittyy siihen, ettei pienimpien ole mahdollista tuottaa kaupan edellyttämää määrää. Tynnyrituotteissa ravintoloissa on sama tilanne: Suuri panimo on

saanut sopimuksella yksinoikeudet hanatuotteisiin, jolloin anniskeluravintoloiden liikkumatila on ahdas. Asetelma johtuu osittain anniskeluravintoloiden kannattavuuden heikkenemisestä, mikä on tunnistettu myös alkoholilakiesityksessä.

Ravintoloiden öiseen järjestyksenvalvojavelvoitteeseen löytynyt hyväksyttävä kompromissi

Ravintola-alan nykytilaa on, että moni anniskelupaikka toimii arki-iltoina alkuillan tappiolla. Illan henkilöstö- ym. kulut saadaan katettua vasta puolen yön jälkeen tapahtuvalla myynnillä. Monessa tällaisessa anniskeluravintolassa arki-iltojen tulos on usein nolla. Tällöin avoinna pitämisen ainoa motiivi on työllisyys: Näin saadaan henkilöstölle riittävästi työtunteja, jotta henkilöstö ylipäättään pysyy ravintolan palkkalistoilla. Jos tällainen ravintola tekee tulosta, se tulee viikonloppumyynnistä. Ilmiö ei koske pelkästään yökerhoja vaan suurta joukkoa pubeja ja baareja, joista moni järjestää nykyään ohjelmatoimintaa arkisinkin saadakseen anniskeluluvat kolmeen tai neljään. Jatkoaikaluvan saaminen edellyttää tällä hetkellä mm. säännöllistä ohjelmatoimintaa. Jatkoaikalupa on välttämätön, koska vasta jatkoaikana saadaan aukioloiltojen välittömät kulut peitettyä.

Järjestyshäiriöt ravintoloissa ovat vähenneet viime vuosina ja humalakuista juomista esiintyy entistä harvemmin. Ravintolat haluavat itsekin estää järjestyshäiriöt, ja oma-aloitteisesti järjestävät lisää järjestyksenvalvontaa tarvittaessa.

Taajamien ravintolatoiminta saattaa kärsiä kuntien uudesta harkintavallasta

Samalla kun anniskelulupäsääntelyä aivan oikein sujuvoitetaan, kunnalle esitetään harkintavaltaa taajamien öiseen aikaan tapahtuvaan anniskeluun. Muutostarvetta perustellaan lähidemokratialla ja järjestysnäkökulmilla. SY suhtautuu esitykseen varautuneesti.

Myönteistä on, että pääsääntöisesti oikeus enimmäisaikaan saakka tapahtuvaan anniskeluun on ravintolan oma päätös, ja estäminen on poikkeus. Kielteistä on, jos kunnan ilmapiiri muuttuu tämän mahdollisuuden torjuvaksi. Seurauksena olisi ravintolaeinkeinon kuihtuminen tai siirtyminen taajamien ulkopuolelle. Tämä heikentäisi kuntien keskustojen elinvoimaisuutta vaikuttaen mm. majoituselinkeinoon.

Alkon monopolin vahvistaminen on haitallista ja rajoittaa kilpailua

Esitetty Alkon vähittäismyyntimonopolin tarkempi määrittely vahvistaisi Alkon tosiasiallista monopoliasemaa kirjaamalla yksinoikeudet nimenomai-

sesti uuteen alkoholilakiin. Syyt Alko Oy:n monopolin vahvistamiseen vaikuttavat enemmän poliittisilta kuin terveys- tai sosiaalipoliittisilta. Emme kannata esitettyä Alkon asemaa vahvistavaa sääntelyä.

Suomen Yrittäjien mielestä Alko Oy:n monopoli tulee purkaa, ja valtion aloittaa asteittainen vetäytyminen alkoholin vähittäisjuomien myynti- ja valmistustoiminnasta (käytännössä Altia Oyj). Markkinoiden avaamisella olisi suuri vaikutus kilpailulle ja yrittäjyydelle. Valtion tulisi SY:n mielestä ylipäänsä pidättäytyä tekemästä itse tai omistamasta sellaista toimintaa, jolle on olemassa tai edellytyksiä kehittyä toimivat terveen kilpailun markkinat yksityisten taholta.

Ensimmäinen askel väkevämpien alkoholijuomien vähittäismyynnin avaamiseen myös kilpailulle olisi säätää tässä yhteydessä ravintoloille vahvempien juomien mukaanmyyntioikeus. Tämä lisäisi kilpailua ja markkinoiden hajautumista myös pienemmille toimijoille.

Alkoholin etämyynnin kieltö ulkomailta suomalaisille kuluttajille tapahtuvaan myyntiin rajoittaa kilpailua

Alkoholijuomien etämyynti olisi lain mukaan kielletty. Kielto kattaisi käytännössä tilanteet, missä Suomessa sijaitseva kuluttaja ostaisi juomia verkkokaupasta. Tuotteet lähetettäisiin kuluttajalle Suomeen.

Nykytilan ongelmina todetaan, että joissakin tilanteissa tällaisista verkko-ostoksista ei saada kerätyksi asiaankuuluvia veroja, ja perustellaan kesken-eräisillä tuomioistuinprosesseilla. Esitetty ratkaisuehdotus eli etämyynnin kieltö on SY:n mielestä kestävä. Se on protektionistinen ja vastoin EU-periaatetta tavaroiden ja palveluiden vapaasta liikkuvuudesta.

Etämyyntikieltoa ei tule säätää, vaan suunnata resursseja sellaisten järjestelmien kehittämiseen, joilla asiaankuuluvat verot ja maksut näistä myynneistä saadaan kerätyksi Suomeen mahdollisimman kevyellä hallinnollisella taakalla. Järjestelmiä on jo joillakin alkoholin etämyyjillä olemassa. Mahdollinen viranomaisvetoinen järjestelmä palvelisi myös muunkin kuin alkoholin verkkokauppaa.

Lopuksi

Kannatamme uudistuskokonaisuutta, mutta vaadimme joitakin muutoksia, jotta vapautumisen tuomat hyödyt eivät ohjaudu vain Alkolle ja kaupalle, vaan myös ravintoloille ja pienpanimoille. Näin markkina jakautuu oikeudenmukaisemmin, ja kulutusta voidaan ohjata valvottuihin olosuhteisiin. Tämä olisi myös työllisyysnäkökulmasta toivottavaa. Esitetty kanta-asiakas-

hyvitysten kieltä alkoholiostoksista on myönteinen, koska se jakaa markkinoita reilummin. Kielto osaltaan purkaa kannustimia tehdä alkoholiostoksia nimenomaan kaupan markkinajohtajilta.

Suomen Yrittäjät

Satu Grekin
kilpailuasioden päällikkö